

Ekaterina Baumann

**Stan zachowania
wybranych starych druków
przechowywanych
w Bibliotece Jagiellońskiej**

Kolekcje

- oo. kamedułów z Bieniszewa**
- książąt Sanguszków**
- oo. reformatów z Biecza**



BIBLIOTHECA IAGELLONICA. FONTES ET STUDIA

T. 39

STAN ZACHOWANIA
WYBRANYCH STARYCH DRUKÓW
PRZECHOWYWANYCH
W BIBLIOTECE JAGIELLOŃSKIEJ

KOLEKCJE

OO. KAMEDUŁÓW Z BIENISZEWA

KSIĄŻĄT SANGUSZKÓW

OO. REFORMATÓW Z BIECZA

BIBLIOTHECA IAGELLONICA. FONTES ET STUDIA

T. 39

Ekaterina Baumann

STAN ZACHOWANIA
WYBRANYCH STARYCH DRUKÓW
PRZECHOWYWANYCH
W BIBLIOTECIE JAGIELLOŃSKIEJ

KOLEKCJE

OO. KAMEDUŁÓW Z BIENISZEWA

KSIAŻĄT SANGUSZKÓW

OO. REFORMATÓW Z BIECZA



Kraków 2021

© Copyright by Ekaterina Baumann and Uniwersytet Jagielloński,
Biblioteka Jagiellońska
Kraków 2021

Redaktor serii: Zdzisław Pietrzyk
Komitet redakcyjny: Monika Jaglarz, Elżbieta Knapiek, Lucyna Nowak,
Jacek Partyka, Zdzisław Pietrzyk, Remigiusz Sapa

Recenzenci
dr hab. Jolanta Sylwia Gwioździk, Uniwersytet Śląski
prof. dr hab. Maria Juda, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Redakcja
Magdalena Merchut, Ewa Valde-Nowak

Projekt okładki
Mateusz Jaszczuk

Opublikowano z Funduszu Anny Łysiak i Lidii Procyk

ISBN 978-83-67127-04-2 (druk)
ISBN 978-83-67127-06-6 (online)
ISSN 1425-851X

ISBN 978-83-8138-595-4 (online)
<https://www.doi.org/10.12797/9788381385954>

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI, BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA
al. Mickiewicza 22, 30-059 Kraków
<https://bj.uj.edu.pl>

KSIĘGARNIA AKADEMICKA sp. z o.o.
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
<https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Opis problemu	17
Cele i założenia metodologiczne	19
Stan badań	21
Podstawowe założenia	26
Uwagi terminologiczne	29
Podziękowania	30
1. Wprowadzenie do oceny stanu zachowania starych druków	31
1.1. Aspekty prawne ochrony starych druków	32
1.2. Stosowana metoda	37
1.3. Elementy procedury oceny stanu zachowania	44
1.3.1. Przyczyny niszczenia książki	45
1.3.2. Sporządzenie charakterystyki ogólnej kolekcji starych druków	46
1.3.3. Dobór próby reprezentatywnej dla dużych zbiorów starych druków	48
1.3.4. Ocena stanu zachowania papieru i bloku starych druków	49
1.3.5. Ocena stanu zachowania oprawy starych druków	53
1.4. Uwagi o zakażeniu mikrobiologicznym książek	56
1.5. Uwagi o proveniencji starych druków	60
1.6. Metodologia mieszana w ocenie stanu zachowania	63
1.7. Cechy szczególne starych druków badanych kolekcji	65
2. Stan zachowania kolekcji starych druków oo. kamedułów z Bieniszewa	67
2.1. Kontekst historyczny powstania kolekcji	68
2.2. Ogólna charakterystyka kolekcji	76
2.3. Zastosowanie punktowej metody oceny stanu zachowania	84
2.3.1. Tryb rozszerzony badania	84
2.3.2. Opracowanie narzędzia badawczego (arkusza) oceny stanu zachowania	89
2.4. Szczegółowe wyniki oceny stanu zachowania kolekcji i ich interpretacja	90
2.5. Ustalenie przedziałów punktowych	97
2.6. Uwagi o procesie oceny stanu zachowania	101
3. Stan zachowania kolekcji starych druków rodziny książąt Sanguszków	103
3.1. Kontekst historyczny powstania kolekcji	103

3.2. Ogólna charakterystyka kolekcji	113
3.3. Zastosowanie punktowej metody oceny stanu zachowania	118
3.3.1. Tryb rozszerzony badania	118
3.3.2. Opracowanie narzędzia badawczego (arkusza) oceny stanu zachowania	120
3.4. Szczegółowe wyniki oceny stanu zachowania kolekcji i ich interpretacja	121
3.5. Określenie wskaźników wagi dla poszczególnych zniszczeń	127
3.6. Opracowanie wyników oceny stanu zachowania z użyciem wskaźników wagi	134
3.7. Uwagi o procesie oceny stanu zachowania	136
4. Stan zachowania kolekcji starych druków oo. reformatów z Biecza	139
4.1. Kontekst historyczny powstania kolekcji	139
4.2. Charakterystyka ogólna kolekcji	142
4.3. Ustalenie parametrów trybu uproszczonego	151
4.4. Zastosowanie punktowej metody oceny stanu zachowania	156
4.5. Stan zachowania kolekcji, szczegółowe wyniki oceny i ich interpretacja	157
4.6. Mapa oceny stanu zachowania jako mechanizm ujawnienia i prognozowania zakażeń mikrobiologicznych	164
4.7. Uwagi o procesie oceny stanu zachowania	169
5. Model oceny stanu zachowania zbiorów starych druków	173
5.1. Analiza porównawcza trybów oceny kolekcji oo. kamedułów z Bieniszewa, rodziny Sanguszków i oo. reformatów z Biecza	173
5.2. Wprowadzenie do modelu	175
5.3. Stosowana metoda: ocena stanu zachowania według wybranej skali	177
5.3.1. Tryb rozszerzony	179
5.3.2. Tryb uproszczony	186
5.4. Działania przygotowawcze do konserwacji właściwej	188
5.5. Instrukcja przeprowadzenia oceny stanu zachowania kolekcji starych druków	190
5.6. Zastosowane narzędzia oceny stanu zachowania	192
5.6.1. Narzędzie trybu rozszerzonego	192
5.6.2. Narzędzie trybu uproszczonego	196
5.7. Obróbka danych zgromadzonych w trakcie oceny stanu zachowania	196
5.8. Podsumowanie danych oceny stanu zachowania oraz propozycje ich prezentacji	200
5.9. Załączniki do pakietu danych	201
Zakończenie	203
Aneks 1	205
Aneks 2	209
Aneks 3	214
Aneks 4	219

Aneks 5	225
Aneks 6	249
Aneks 7	251
Aneks 8	253
Bibliografia	261
Źródła niepublikowane	261
Wydawnictwa informacyjne	262
Normy, programy operacyjne, akty prawne i opracowania dotyczące regulacji prawnych	262
Opracowania drukowane	263
Źródła internetowe	273
Spis tabel	275
Spis ilustracji	277
Streszczenie	279
Summary	281
Indeks osobowy	283

Wykaz skrótów

- AISI UJ – Archiwum Instytutu Studiów Informacyjnych
Uniwersytetu Jagiellońskiego
- ANK OI – Archiwum Narodowe w Krakowie – Oddział I
- BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
- BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
- BUW – Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
- FOKZB – Federalny Ośrodek Konserwacji Zbiorów
Bibliotecznych (przy Rosyjskiej Bibliotece
Narodowej w Petersburgu)
- NZB – narodowy zasób biblioteczny
- PK – punkt krytyczny
- RBN – Rosyjska Biblioteka Narodowa w Petersburgu
- RBP – Rosyjska Biblioteka Państwowa w Moskwie
- WOW – wybór – ocena – wartość (koncepcja)

*(...) przygotuj tysiące książek
dla tych, co chcą osiąść całość wiedzy.*

R. Riabcew, cytat z piosenki
Nowy wspaniały świat, Moskwa 2009

*Są tacy, co nawet dasz im choćby i elsevira,
to i stamtąd powyrywają karty.*

I. Gonczarow, *Urwisko*, Moskwa 1946

Wstęp

W roku 2009 rosyjski poeta i wokalista Roman Riabcew śpiewał o własnej wizji idealnego świata: „Stwórz wieczną noc dla tych, którzy chcą spać; przygotuj tysiące książek dla tych, co chcą posiadać całość wiedzy”¹. Słowa poety sugerują, że prawdziwemu poznaniu nieodzownie towarzyszą książki, lecz nie biorą się one znikąd, są pieczołowicie „przygotowywane” przez ludzi. W tym określeniu mieszczą się trud autorów i praca wydawnictw, selekcja wykonywana przez bibliotekarzy, ocena stanu zachowania i przygotowanie książek do użytku w ramach ochrony zbiorów.

Już w XIX w. problem ochrony zbiorów był podejmowany przez pisarzy, publicystów, znawców kultury i specjalistów z różnych dziedzin wiedzy na całym świecie. Pisarz Iwan Gonczarow (1812-1891), przedstawiciel rosyjskiego XIX-wiecznego realizmu, wkłada w usta jednego z bohaterów swojej powieści *Urwisko* słowa oburzenia:

(...) nie mają żadnej świętości. Są tacy, co nawet dasz im choćby i *elsevira*, to i stamtąd powyrywają karty. Mają, dowiedziałem się z przerażeniem, taki okropny zwyczaj: kiedy czytają książki, wyrywają stamtąd kartę, żeby odpalić za jej pomocą papierosa lub skrócić ją w rurkę i wyczyścić nią paznokcie lub uszy. Jakbym przez sen zauważał, że książki wracają do mnie niejako chudsze, niż były wcześniej, długo nie mogłem się domyślić dlaczego, dopóki nie zobaczyłem tego procederu na własne oczy².

Polski dramaturg, poeta i historyk Julian Ursyn Niemcewicz (1758-1841) w czasie wizyty w bibliotece klasztoru oo. Kamedułów w Kownie-Pożajściu zapytał, dlaczego książki są w tak zaniedbanym stanie, i usłyszał od zakonników odpowiedź: „My się w tych rzeczach nie kochamy”³. Niestety szkodliwe działanie człowieka jest tylko jedną z wielu przyczyn ich uszkodzeń i zniszczeń, oddziałujących przede wszystkim na zbiory specjalne, m.in. stare druki – z racji coraz bardziej odległej daty wydania.

Liczba egzemplarzy starych druków w Polsce jest trudna do określenia. Tylko w Bibliotece Narodowej w Warszawie (BN) i w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie (BJ) przechowuje się ich łącznie ponad 330 tysięcy⁴, w roku 2000 zaś szacowano, że

¹ Cyt. za: Технология, *Дивный, новый мир*, [online] <https://youtu.be/0gVMXDSxNIQ> (tłum. autorskie – dalej podobnie wszystkie cytaty ze źródeł rosyjskojęzycznych).

² И. Г о н ч а р о в, *Обрыв*, Москва 1946 [первое издание 1869], s. 103.

³ J.U. N i e m c e w i c z, *Podróże historyczne po ziemiach polskich między rokiem 1811 a 1828 odbyte*, Paryż–Petersburg 1858; cyt. za: M. F l o r k o w s k a, M. F l o r k o w s k i, *Kameduli*, Kraków 2005, s. 333-334.

⁴ Dane z lat 2015-2016.

na ziemiach polskich może być zgromadzone co najmniej 1,3 miliona woluminów starych druków⁵. Dla porównania w Rosji w latach 2000-2011 w ogólnym spisie starych druków, rzadkich i cennych ksiąg zarejestrowano ponad 120 tysięcy egzemplarzy⁶, według niektórych szacunków w Federacji Rosyjskiej liczba ta może sięgać nawet kilku milionów książek. Do tego można dodać zbiory mniejszych bibliotek, muzeów oraz nieoszacowane kolekcje znajdujące się poza zbiorami bibliotecznymi, muzealnymi czy archiwalnymi⁷: są to przede wszystkim zbiory kościelne (w tym parafialne, klasztorne, seminaryjne) oraz prywatne.

Różnice w kwestii ochrony zbiorów pomiędzy starymi drukami a wydawnictwami współczesnymi (wydanymi pod koniec XX w. i w XXI w.) są wyraźne i widoczne gołym okiem: nowsze wydania są poddane w mniejszym stopniu czynnikom starzeniowym, dla odpowiedniego przechowania wystarczy zapewnić im stabilne warunki określone przez polską normę⁸, ponadto liczba tych książek na rynku wydawniczym jest tak duża, że w ich przypadku nie opłaca się prowadzić konserwacji właściwej – taniej i szybciej jest kupić kolejny egzemplarz. Sytuacja starych druków jest odmienna: ich dostępna liczba na świecie – wciąż pokaźna – zmniejsza się przez kradzieże i złe warunki przechowania. Wartość tych wydawnictw na rynku nieustannie rośnie; jeśli są one przechowywane w nieodpowiednich warunkach, wymagają przeprowadzenia działań konserwacji zachowawczej, stałego monitoringu stanu zachowania i stabilizacji warunków.

Ocena stanu zachowania starych druków kojarzy się w Polsce przede wszystkim z konserwatorską oceną stanu zachowania pojedynczego egzemplarza, a w rzadkich przypadkach zapewnionego dofinansowania całości cennych kolekcji (np. zbiory starych druków oo. kamedułów z Krakowa⁹, kolekcje brane pod uwagę podczas projektu „Patrimonium – digitalizacja i udostępnienie polskiego dziedzictwa narodowego ze zbiorów Biblioteki Narodowej oraz Biblioteki Jagiellońskiej”¹⁰, kolekcje wypożyczane na wystawy¹¹). Ocena konserwatorska dużych zasobów i kolekcji ma swoją specyfikę,

⁵ H. Stobińska, B. Zyska, *Papier – produkcja, wytwory papiernicze, materiały w zbiorach bibliotecznych*, [w:] *Mikrobiologia materiałów*, red. B. Zyska, Z. Żakowska, Łódź 2005, s. 160, *Podręczniki Akademickie – Politechnika Łódzka*.

⁶ Книжные памятники Российской Федерации, Москва 2014, [online] <https://kp.rsl.ru/index.php?f=167>.

⁷ K. Gruszczak, *Kwestia ochrony i konserwacji zabytkowych zbiorów archiwalnych i bibliotecznych, przechowywanych poza wyspecjalizowanymi placówkami naukowymi i kulturalnymi*, [w:] *Ogólnopolskie seminarium i warsztaty na temat ochrony zbiorów zabytkowych w regionie. Cieszyń, 20-22 września 1995. Materiały*, red. B. Bielikowska, A. Nowicka, Cieszyń 1995, s. 32.

⁸ PN-ISO 11799:2006 – wersja polska, *Informacja i dokumentacja – Wymagania dotyczące warunków przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych*, Warszawa 2006.

⁹ I. Damałewicz, *Interwencyjna dezynsekcja księgozbioru oo. Kamedułów na Bielanych w Krakowie przy użyciu dwutlenku węgla*, „Notes Konserwatorski” 2011, nr 14, s. 116-122.

¹⁰ B. Szymański, *Problematyka konserwatorska zbiorów dawnych w realizacji projektu „Patrimonium”*, „Notes Konserwatorski” 2017, nr 19, s. 174-175.

¹¹ E. Potrzebnička, *Znaczenie dokumentacji konserwatorskiej dla zachowania zbiorów*, [w:] *Aktualne tendencje ochrony zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. Materiały z ogólnopolskich*

jest jednym z etapów konserwacji właściwej. Poza oceną zniszczeń jej ważnymi elementami są identyfikacja materiałów oraz zalecenia konserwatorskie (planowane prace), a w niektórych przypadkach także analiza zabytkoznawcza, dogłębne zbadanie historycznych nawarstwień i zmian restauratorskich. Ponadto sposób prowadzenia oceny konserwatorskiej cały czas ewoluuje, co jest bezpośrednio związane z dynamicznym rozwojem tej dyscypliny. Ocena konserwatorska kolekcji starych druków wymaga również specjalistycznej wiedzy, jest czasochłonna, kosztowna, ma małe moce przerobowe spowodowane niewielką liczbą specjalistów konserwatorów książki (lub ich brakiem) w bibliotekach kościelnych i prywatnych w Polsce, którzy mogą ją wykonywać.

W ocenie stanu zachowania kolekcji starych druków przeprowadzonej w niniejszej książce wykorzystano doświadczenia specjalistów rosyjskich w tym obszarze. Z tą problematyką środowisko bibliotekarzy rosyjskich zetknęło się na początku XXI w. (choć głosy w sprawie reformy oceny stanu zachowania dużych zbiorów pojawiały się już w latach 70. XX w.)¹², kwestia oceny stanu zachowania kolekcji dotyczyła jednak nie tylko bibliotek kościelnych, lecz również publicznych i prywatnych, w których znajdowały się stare druki. Przedstawiciele środowisk bibliotekarskich i konserwatorskich walczyli o przyjęcie dwóch programów operacyjnych pt. *Narodowy program zachowania zbiorów bibliotecznych Federacji Rosyjskiej 2001-2010*¹³ oraz *Podstawowe kierunki rozwoju działalności związanej z zachowaniem zbiorów bibliotecznych w Federacji Rosyjskiej na lata 2011-2020*¹⁴.

Przyjęcie pierwszego dokumentu było związane z uznaniem na szczeblu państwowym faktu „gwałtownego pogorszenia się stanu zachowania zbiorów bibliotecznych, który w wielu bibliotekach osiągnął poziom krytyczny”¹⁵. Program wskazuje, że w 2000 r. stan zbiorów rosyjskich bibliotek był bardzo zły: ponad połowa tych instytucji została zalana w latach 1995-1999 [w tym w Rosyjskiej Bibliotece Państwowej w Moskwie (RBP) w tych latach odnotowano 20 zalań, w Rosyjskiej Bibliotece Narodowej w Petersburgu (RBN) zaś 12], nie przestrzegano norm przechowywania zbiorów, brakowało powierzchni do ich rozmieszczenia, były one systematycznie rozkradane, brakowało specjalistów do przeprowadzenia oceny stanu ich zachowania, konserwacji zachowawczej i konserwacji bieżącej (oddział konserwacji RBN obliczył, że potrzebuje około 400 lat do przeprowadzenia konserwacji zachowawczej wszystkich przechowywanych zbiorów bez nowych przybytków)¹⁶. W związku z tą sytuacją do zadań wyznaczonych przez program należały organizacja

warsztatów konserwatorskich, Warszawa, 13-14 czerwca 2002 r., red. B. Drewniewska-Idzik, Warszawa 2002, s. 27, *Propozycje i Materiały – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich*, 53.

¹² Zob. prace J. Niukszy, Z. Dworaszyny, N.W. Manturowskiej i in.

¹³ Министерство культуры Российской Федерации, *Национальная программа сохранения библиотечных фондов Российской Федерации*, Москва 2000.

¹⁴ *Основные направления развития деятельности по сохранению библиотечных фондов в Российской Федерации на 2011-2020 годы*, Москва 2011.

¹⁵ Министерство культуры Российской Федерации, dz. cyt., s. 2.

¹⁶ Tamże, s. 6.

kompleksowego systemu bezpieczeństwa zbiorów bibliotecznych (którego elementem była bibliotekoznawcza ocena stanu zachowania), a także stworzenie specjalnych programów szkoleniowych mających na celu przekwalifikowanie bibliotekarzy i magazynierów pod kątem przeprowadzenia oceny stanu zachowania (szkolenia miały odbywać się z wykorzystaniem infrastruktury szkół średnich i wyższych)¹⁷.

Oś omawianego programu pt. *Konserwacja materiałów bibliotecznych* dotyczyła warunków przechowywania zbiorów, konserwacji zachowawczej i masowej, odizolowania i stabilizacji stanu zbiorów zagrożonych oraz stworzenia centrów konserwacji przy dużych bibliotekach. Kierownikiem osi została S. Dobrusina, jedna z założycieli i pierwszy dyrektor Federalnego Ośrodka Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych przy Rosyjskiej Bibliotece Narodowej w Petersburgu (FOKZB). Autorzy tekstu dotyczącego wspomnianej osi zaznaczyli priorytet prac konserwatorskich w bibliotekach Rosji: jest to „konserwacja zachowawcza (prewencyjna), która pozwala na maksymalne zabezpieczenie dużej liczby zbiorów z minimalną ingerencją konserwatora”¹⁸. Program postulował wprowadzenie priorytetu dla profilaktyki ochrony i niektórych elementów konserwacji zachowawczej (monitorowania warunków przechowania zbiorów, oceny stanu zachowania, izolowania zbiorów za pomocą opakowań ochronnych, tworzenia kopii zapasowych na innych nośnikach) oraz przekazanie wszystkich czynności profilaktyki i konserwacji zachowawczej bibliotekarzom i magazynierom po uprzednim przeszkoleniu¹⁹.

W ciągu dziewięciu lat realizacji programu specjaliści FOKZB ocenili stan zachowania wszystkich zbiorów w 107 niezależnych bibliotekach, archiwach i bibliotekach muzeów w 64 regionach Rosji²⁰. Ważnym niuanssem jest, że FOKZB nie prowadziło konserwatorskiej oceny stanu zachowania w powszechnym jej rozumieniu, użyte narzędzia (wystarczająco ogólnikowe, zwarte, szybkie do wypełnienia) raczej można odnieść do oceny bibliotekoznawczej²¹.

Warto dodać, że zagadnienie konserwacji zachowawczej szeroko omawiano również w polskich kręgach bibliotekarsko-konserwatorskich, było także tematem głównym na konferencji zorganizowanej przez BN w 2017 r. pod hasłem „Maksimum zachowania – minimum ingerencji”²². Na konferencji zaznaczono, że problem

¹⁷ Tamże, s. 8.

¹⁸ Tamże, s. 10.

¹⁹ Tamże, s. 12-13.

²⁰ *Итоги реализации Национальной программы сохранения библиотечных фондов Российской Федерации 2001-2010 гг.*, Москва 2013, s. 14-15.

²¹ С.А. Добрусина, В.И. Саноцкий, Е.С. Чернина, *Экспертиза состояния и паспортизация библиотечных фондов. Учебное пособие*, Санкт-Петербург 2005; С.А. Добрусина [i in.], *Создание электронных баз данных о состоянии особо ценных документов из фондов Российской национальной библиотеки*, [w:] *Исследования в консервации культурного наследия. Материалы международной научно-практической конференции*, сост. О.Л. Фирсова, Л.В. Шестопалова, Москва 2005, s. 71-77.

²² *Współczesne decyzje konserwatorskie w ochronie materiałów bibliotecznych. Maksimum zachowania – minimum ingerencji*, red. A. Konojka, M. Kozłowska, Warszawa 2017.

dotyczy przede wszystkim bibliotek i innych instytucji, które przechowują obiekty stanowiące dziedzictwo dokumentacyjne i kulturowe kraju, lecz nie mają własnych pracowni konserwatorskich²³. Założeniem konserwacji zachowawczej w tym przypadku było to, że najważniejsze jest zabezpieczanie całych kolekcji z daleko mniejszą ingerencją konserwatorską.

W drugim ze wspomnianych wyżej rosyjskich programów operacyjnych, tj. dokumencie pt. *Podstawowe kierunki rozwoju działalności związanej z zachowaniem zbiorów bibliotecznych w Federacji Rosyjskiej na lata 2011-2020*, założono rozwój ilościowych metod eksperckiej oceny stanu zachowania dokumentów, a także określono tryb i warunki jej prowadzenia²⁴. Rosyjskie doświadczenie wdrożenia bibliotekoznawczej oceny stanu zachowania zbiorów bibliotecznych pozwoliło osiągnąć znaczne wyniki w obszarze oceny stanu zachowania zbiorów bibliotecznych. Adaptacja istniejących modeli na gruncie polskim, a także użycie doświadczenia polskich specjalistów pozwoliły na przeprowadzenie oceny stanu zachowania trzech kolekcji starych druków zgromadzonych obecnie w BJ, lecz wcześniej przechowywanych w nieodpowiednich warunkach, czyli kolekcji: oo. kamedułów z Bieniszewa, rodziny książyk Sanguszków oraz oo. reformatów z Biecza.

Opis problemu

Mirosława Wojtczak wskazuje, że problem ochrony konserwatorskiej dotyczy szczególnie zbiorów bibliotek kościelnych, klasztornych bądź ich resztek, które nie należą do narodowego zasobu bibliotecznego (NZB) i są pozostawione samym sobie. Wśród takich bibliotek są wyjątki, jak chociażby biblioteka oo. misjonarzy w Krakowie, seminarjna biblioteka „Hosianum” w Olsztynie i inne, przeważnie skupione wokół Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES²⁵.

Dla niektórych małych i mniej zasobnych zgromadzeń zakonnych w Polsce, a także dla właścicieli prywatnych niemogących zapewnić zbiorom właściwej ochrony rozwiązaniem problemu kolekcji złożonej w całości ze starych druków lub takiej, której są one elementem, może być ich przekazanie (na zasadzie depozytu lub w darze) dużym bibliotekom, mającym możliwość po znalezieniu środków finansowych zapewnienia książkom opracowania, skatalogowania i zamieszczenia pełnej informacji o nich w źródłach elektronicznych, jak również znalezienia im miejsca oraz

²³ E. Potrzebicka, *Maksimum zachowania – minimum ingerencji*, [w:] *Współczesne decyzje konserwatorskie...*, s. 5.

²⁴ *Основные направления развития...*, s. 19.

²⁵ M. Wojtczak, *Kryteria wyboru i specyfikacji najcenniejszych zbiorów bibliotecznych – uwagi konserwatora zabytków*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe. Zbiory biblioteczne i nowe technologie ich ochrony. Materiały z ogólnopolskiej konferencji, Warszawa, 16-17 października 2006 r.*, red. E. Stachowska - Musiał, Warszawa 2006, s. 165-166, *Propozycje i Materiały – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich*, 70.

BIBLIOTHECA IAGELLONICA. FONTES ET STUDIA



Głównym celem pracy było przeprowadzenie oceny stanu zachowania starych druków z trzech historycznych kolekcji przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej – oo. kamedułów z Bieniszewa i oo. reformatorów z Biecza (kolekcje depozytowe) oraz książąt Sanguszków (kolekcja rodowa). W publikacji zostały przedstawione wyniki badań, którymi objęto łącznie 4140 woluminów starych druków. Efektem końcowym jest model bibliotekoznawczy oceny stanu zachowania starych druków, z wykorzystaniem modeli rosyjskich oraz osiągnięć specjalistów z Polski. Schemat ten znajduje się w obszarze naukowym bibliologii i jest przeznaczony dla opiekunów kolekcji (przede wszystkim kościelnych i prywatnych).

Ze wstępu

Celem serii „Bibliotheca Iagellonica. Fontes et Studia” jest publikowanie wydań źródłowych, których podstawą są zbiory Biblioteki Jagiellońskiej. Zamierzeniem Redakcji serii jest również ogłaszanie prac naukowych (rozpraw doktorskich, monografii, prac analitycznych, katalogów) przygotowanych przez pracowników Biblioteki.



<https://akademicka.pl>